

**Centrum Promocji
i Ochrony Torfowisk**
w Chochołowie

**Centrum propagácie
a ochrany rašelinísk**
v Chochołowe

**Peatland Promotion
and Protection Centre**
in Chochołów

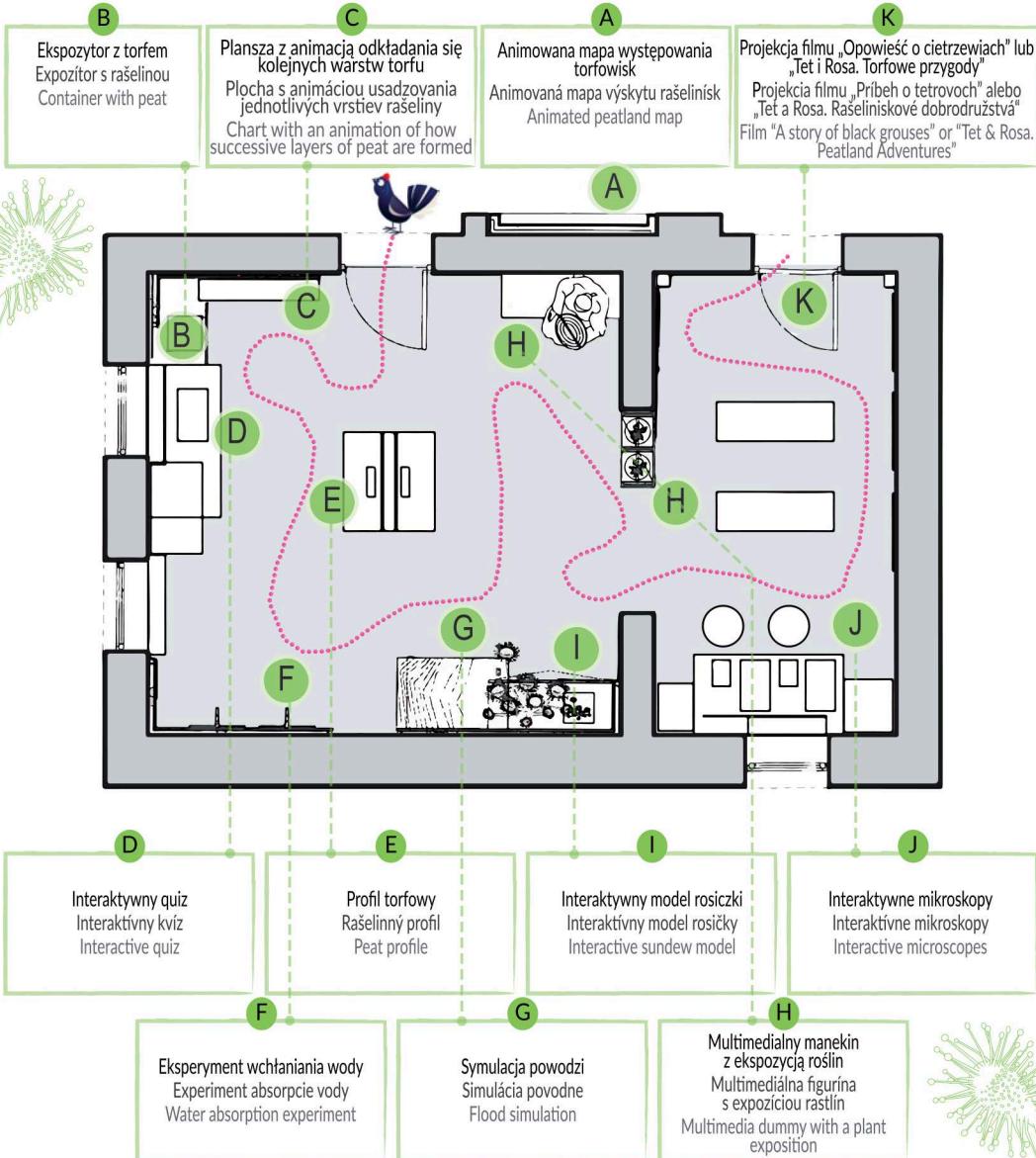
**Przewodnik
Sprievodca
Guidebook**

Zapraszamy w podróż po tajemniczym świecie torfowisk. Chcesz poznać historię obszaru Kotliny Orawsko-Nowotarskiej, odkryć niezwykłe rośliny i zwierzęta zamieszkujące torfowiska, zrozumieć zjawiska przyrodnicze, dowiedzieć się, dlaczego torfowiska należy chronić? Zaczni ją wędrówkę po wirtualnym świecie torfowisk. Przygotowaliśmy dla Ciebie krótki przewodnik. Po ekspozycji oprowadzi Cię mały cierzwetek Tet.

Pozývame vás na cestu tajomným svetom rašelinísk. Chcete sponzorovať prehistóriu oblasti Oravsko-Nowotarskej kotliny, objaviť vzácné rastliny a zvieratá, ktoré bývajú na rašeliniskách, pochopiť prírodné javy a dozviedieť sa, prečo treba chrániť rašeliniská? Začnite putovanie virtuálnym svetom rašelinísk. Pripravili sme pre vás krátkeho sprievodu. Na výstave vás bude sprevádzať malý tetrov Tet.

Please join us to travel through the mysterious peatland world. Would you like to learn about the history of the Orava - Nowy Targ Basin, discover uncommon peatland plants and animals, understand the natural phenomena there, find out why peatland should be protected? Start your trip in the virtual peatland world. This is our short guidebook we have prepared for you. A little black grouse named Tet will lead you through the exposition.

Plan ekspozycji / Plán expozicie / Plan of the exposition

Stanowisko / Stanovište / Stand A

Animowana mapa występowania torfowisk

Przed Tobą multimedialna plansza. Animacjami możesz sterować za pomocą przycisków.

Dowiesz się tutaj, że na polsko-słowackim pograniczu w okolicach Czarnego Dunajca ukształtował się rozległy kompleks torfowisk wysokich, stanowiący zespół unikatowych siedlisk przyrodniczych. Poznasz chronione gatunki roślin i zwierząt oraz typy siedlisk występujące na obszarze Torfowisk Orawsko-Nowotarskich, które ze względu na swoją wyjątkową wartość przyrodniczą zostały włączone do europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000.

Animovaná mapa výskytu rašelinísk

Pred vami je multimedialná plocha. Animácie sa ovládajú pomocou tlačidiel.

Tu sa dozviete, že na polsko-slovenskom pohraničí v oblasti Czarného Dunajca vznikol rozľahlý komplex vrchoviskových rašelinísk, ktorý je unikátnym prírodným biotopom. Spoznáte chránené druhy rastlín a zvierat a typy biotopov, ktoré sa vyskytujú v oblasti Oravsko-Nowotarských rašelinísk a ktoré vzhľadom na svoju výnimočnú environmentálnu hodnotu boli zaradené do európskej ekologickej siete Natura 2000.

Animated peatland map

Here you can see a multimedia chart. You can control the animations using the buttons.

Here, you will find out that on the borderland of Poland and Slovakia, near the village of Czarny Dunajec, there is an extensive complex of unique natural habitats of raised bogs. You will learn about protected plant and animal species and habitat types in the Orava - Nowy Targ Basin which, due to their exceptional natural value, have been included in the European network of protected areas Natura 2000.

Stanowisko / Stanovište / Stand B

Ekspozytor z torfem

Przezroczysty szklany ekspozytor zawiera próbki torfu. W górnej części wykonane są otwory służące do wąchania i dotykania próbki.

Poznaj torf z bliska. Zbliż głowę do pojemnika, a poczujesz zapach torfu. Jeśli chcesz poznać jego strukturę, włóż dłoń do środka.

Expozítor s rašelinou

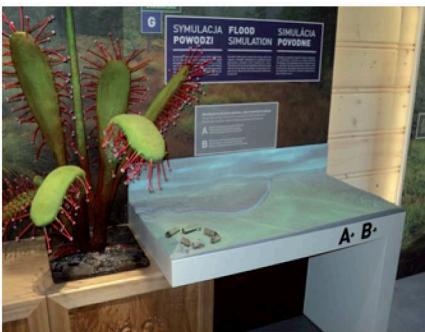
Transparentný sklenený expozitór so vzorkom rašeliny. V hornej časti sú otvory, ktoré umožňujú pocítiť vôňu rašeliny a dotknúť sa jej.

Zoznámte sa s rašelinou zblízka. Priblížte hlavu k nádobe a pocítejte vôňu rašeliny. Ak chcete spoznať jej štruktúru, vložte dovnútra ruku.

Container with peat

This is a transparent glass container with a sample of peat. In its upper parts, there are openings to smell and touch the sample.

See peat from close range. Put your head close to the container and feel the smell of the peat. If you want to touch the peat, put your hand inside.

Stanowisko / Stanovište / Stand C

Plansza z animacją odkładania się kolejnych warstw torfu

Czekaj na Ciebie kolejna animacja. Przyciski do obsługi stanowiska znajdują się w blacie meblowym.

Jak powstaje torf? Obejrzyj animację wyświetlającą obok, aby lepiej poznać ten niezwykły, trwający długie lata proces.

Plocha s animáciou usadzovania jednotlivých vrstiev rašeliny

Čaká vás ďalšia animácia. Tlačidlá na obsluhu stanovišta sú na ploche skrinky.

Ako vzniká rašelina? Pozrite si animáciu zobrazenú vedľa, ktorá vám tento neobvyklý a dlhotrvajúci proces predstaví bližšie.

Chart with an animation of how successive layers of peat are formed

Here is another animation. On the panel, you will find the buttons to operate the stand.

How is peat formed? Watch the animation displayed beside to learn more about the process which is quite extraordinary and which takes many years.

Stanowisko / Stanovište / Stand D

Interaktywny quiz

To jeszcze nie koniec wystawy! Teraz możesz sprawdzić swoją wiedzę!

Udziel poprawnych odpowiedzi w jak najkrótszym czasie, a pogratuluje Ci sam cierzwi! Powodzenia!
Rozpocznij quiz.

Interaktívny kvíz

To ešte nie je koniec výstavy! Teraz môžete predviesť svoje vedomosti!

Uvedte správne odpovede v čo najkratšom čase a zagrataluje vám sám tetrov! Vela šťastia!
Začať kvíz.

Interactive quiz

This is not the end of the exhibition! Now you can show off your knowledge!

Give correct answers in the shortest time possible and you will be congratulated by the black grouse! Good luck! Start the quiz.

Stanowisko / Stanovište / Stand E

Profil torfowy

Znalaeś się teraz przed wysokim dwustronnym ekspozytorem z monitorami, na których wyświetlana jest aplikacja dotykowa z animacjami obrazującymi rekonstrukcję profilu torfowego. Możesz sterować treścią aplikacji pokazywaną na ekranach za pomocą panelu nawigacji umieszczonego obok profilu.

Ile tysięcy lat ma torfowisko? Jak powstało? Co kryje się pod powierzchnią torfowiska? Z czego składa się torf? Czego torf może nauczyć nas o zmianach klimatu? Jak działalność człowieka zmienia ekosystem torfowisk? Dotknij ekranu, aby się tego dowiedzieć.

Rašelininný profil

Momentálne sa nachádzate pred vysokým dvojstranným expozitorm s obrazovkami, na ktorých sa zobrazuje dotyková aplikácia s animáciami ilustrujúcimi rekonštrukciu rašelininného profilu. Obsah na obrazovkách môžete meniť pomocou navigačného panela umiestneného vedľa profilu.

Kolko tisícok rokov má rašelinisko? Ako vzniklo? Čo sa skrýva pod jeho povrchom? Z čoho sa skladá rašelina? Čo nám môže rašelina povedať o zmene klímy? Ako ľudská činnosť mení rašelinné ekosystémy? Dotknite sa obrazovky a uvidite.

Peat profile

You are now in front of a tall two-sided counter display with screens which show a touch application with animations illustrating a reconstruction of the peat profile. You can control the contents of the application shown on the screens using the navigation panel next to the profile.

How many thousands of years ago was the peat bog formed? How was it formed? What is under the surface? What is peat composed of? What is it that peat can tell us about climatic changes? How human activity has changed the peatland ecosystem? Touch the screen to find out.

Stanowisko / Stanovište / Stand F

Eksperyment wchłaniania wody

Tym razem sam możesz poeksperymentować. Odkręcenie prawdziwego kranu z wodą uruchamia fotorealistyczną animację wlewania i przeszczania wody przez warstwy torfu.

Ile wody chłonie torf? Jak myślisz, które z podłożów jest bardziej chłonne - gleba czy torf? Odkręć kran, by się przekonać! Przed opuszczeniem stanowiska nie zapomnij zakreślić kurka.

Experiment absorpcie vody

Tentokrát môžete experimentovať sami. Stačí otočiť skutočný vodovodný kohútik a aktívujete fotorealistickú animáciu vlievania a preskakovania vody vrstvou rašelinu.

Koľko vody absorbuje rašelina? Čo si myslíte, ktoré podložie je sivejšie - pôda alebo rašelina? Otočte kohútik a uvidite! Pred opusťtením stanovišta nezabudnite zatvoriť kohútik.

Water absorption experiment

This time, you can experiment yourself. With a genuine tap turned on, a photorealistic animation is launched of water being poured in and filtered through peat layers.

How much water does the peat absorb? Which substrate do you think is the most absorptive - soil or peat? Turn on the tap to see! Remember to turn off the tap before leaving the stand.

Stanowisko / Stanovište / Stand G

Symulacja powodzi

Patrzysz na makietę wioski z interaktywnym mappingiem. Na pionowej płaszczyźnie makietę przedstawiona została ilużja burzy, horyzont i niebo z ciemnymi chmurami i błyskawicami. Na blacie wyświetlana jest rzeka, która występuje z brzegów i rozlewająca się po terenie. Przyciski do obsługi stanowiska znajdują się w blacie meblowym.

Obejrzyj projekcję, która pokazuje dlaczego tereny takie jak Kotlina Orawsko-Nowotarska są mniej zagrożone powodzią niż te, na których nie ma torfowisk. Naciśnij przycisk, aby uruchomić projekcję. Wybierz „+”, aby zobaczyć co się stanie podczas powodzi na dobrze zachowanym kompleksie torfowisk. Wybierz „-”, aby przekonasz się, co się stanie podczas powodzi na obszarze, gdzie brakuje torfowisk lub są one zniszczone.

Simulácia povodne

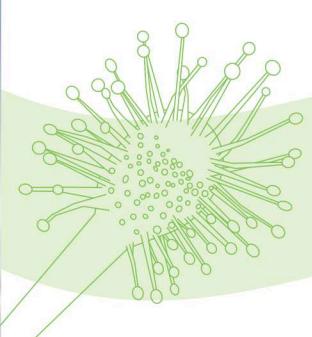
Pozrite sa na maketu dediny s interaktívnym mappingom. Na zvislej ploche makety je zobrazená ilúzia búrk, obzor a nebo s tmavými oblakmi a bleskami. Na vodorovnej ploche sa zobrazuje rieka, ktorá vystupuje z brehov a rozlieva sa po území. Tlačidlá na obsluhu stanovišta sú na ploche skrinky.

Pozrite si projekciu, ktorá ukazuje, prečo sú územia ako napr. Oravsko-Nowotarská kotlina menej ohrozené v prípade povodne ako tie, na ktorých nie sú rašeliniská. Stačením tlačidiela aktivujete projekciu. Stačte „+“ a uvidíte, čo sa stane počas povodne na území, na ktorom sú zachovalé komplexy rašelinisk. Stačte „-“ a presvedčite sa, čo sa stane počas povodne na území, kde sa rašeliniská nevyskytujú alebo sú zničené.

Flood simulation

You are looking at a village model with an interactive mapping. The vertical plane of the model shows an illusion of a storm, the horizon and the sky with dark clouds and lightnings. The panel displays a river which overflows and spills around the area. On the panel, you will find the buttons to operate the stand.

See a presentation of why areas such as the Orava - Nowy Targ Basin are less threatened by flooding than the ones where there is no peatland. Press the button to start. Select “+” to see what happens during a flood on a well preserved peatland complex. Select “-“ to check what happens during a flood on an area where peatland is missing or destroyed.

Stanowisko / Stanovište / Stand H

Multimedialny manekin z ekspozycją roślin

Z obszaru torfowisk i gwałtownych zjawisk powodzi przeniesliśmy się teraz do spokojnej góralskiej spiżarni. Czeka tu na Ciebie babka zielarka, a w drewnianej gablocie umieszczone są szklane pojemniki z ziołami i roślinami.

Która roślina ma działanie odurzające, a która ponoć stworzył diabeł? Postuńaj o skarbach z torfowisk. Chcesz wiedzieć, gdzie szukać borówek, a gdzie żurawiny? Czym jest solanka i dlaczego zajadali ją Indianie? Podejdź, a wszystko Ci opowiem.

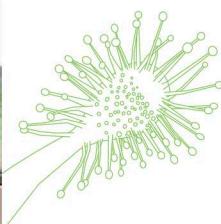
Multimediálna figurína s expozíciou rastlín

Z oblasti rašelinísk a povodňových živelných pohróm sme sa teraz prenesli do pokojnej goralkej špižary. Čaká tu na vás babka bylinkyára a v drevenej vitrine sú postavené sklenené poháre so bylinkami a rastlínami.

Multimedia dummy with a plant exposition

We have now moved from an area of peatland and violent natural floods to a quiet highlanders' pantry. A granny herbalist is awaiting you there, and you will see glass containers with herbs and plants in a wooden cabinet.

Which plant is intoxicating and which is said to have been created by the devil? Listen to a story about peatland treasures. Do you want to know where to look for bilberries and where, for cranberries? What is brine and why American Indians ate it? Come closer, and I will tell you all about it.

Interaktywny model rosiczki

Przygotuj się na mocne wrażenia. Przed Tobą model rosiczki - rośliny miłośnej w skali makro, który odwzorowuje jej funkcjonowanie w naturze.

Powiekszone modele kilku gatunków roślin miłośnych charakterystycznych dla Torfowisk Orawsko-Nowotarskich znajdziesz także obok w szklanej gablocie. Są tam rosička okrągolistna, rosička drugolistna, tiustosz pospolity.

Stanowisko / Stanovište / Stand I

Interaktívny model rosičky

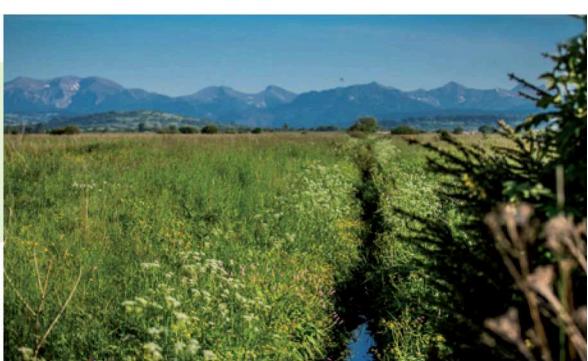
Pripravte sa na silné zážitky. Pred vami je model rosičky - mäsožravej rastliny v makroskale, ktorý ukazuje, ako rosička funguje v prírode.

Zväčšené modely niekľkých druhov mäsožravých rastlín charakteristických pre Oravsko-Nowotarské rašeliniská nájdete vedľa v sklenenej vitrine. Sú tam rosička okrúholistá, rosička anglická, tučnica obyčajná.

Interactive sundew model

Be prepared for thrills. You see here a model of a sundew - a macroscale carnivorous plant which models the way it functions in nature.

You will find enlarged models of several carnivorous plant species characteristic of the Orava – Nowy Targ Basin also beside, in the glass cabinet. There is a common sundew, a great sundew and a common butterwort there.

Stanowisko / Stanovište / Stand J

Interaktywne mikroskopy

Stanowisko wyposażone w mikroskopy z mikromonitorami, oraz monitorami dotykowymi zabierze Cię w świat ukryty przed ludzkim okiem.

Masz sokołe oko? Sprawdź się! Zajrzyj pod mikroskop i zgadnij, co widzisz. Začnij zabawę. Skorzystaj z ekranu dotyковego, by rozpocząć quiz. Co widzisz pod mikroskopem? Zaznacz poprawną odpowiedź.

Interaktívne mikroskopy

Stanovište vybavené mikroskopmi s mikroobrazovkami a dotykovými obrazovkami vás zavedie do sveta ukrytého pred ľudským zrakom.

Máte orlie oko? Overte si to! Pozrite sa do mikroskopu a hádajte, čo vidíte. Začnite zabavu. Kvíz začnete pomocou dotykovej obrazovky. Co vidíte pod mikroskopem? Označte správnu odpověď.

Interactive microscopes

The stand equipped with microscopes with micro-screens and touch screens will take you to a world concealed from the human eye.

Have you got a sharp eye? Test yourself! Guess what you see under the microscope. Start the game, use the touch screen to start the quiz. What is it that you see under the microscope? Select the correct answer.

Stanowisko / Stanovište / Stand K

Projekcja filmu „Opowieść o cietrzewiach” lub „Tet i Rosa. Torfowe przygody”

Usiądź wygodnie i obejrzyj krótki film dokumentalno-przyrodniczy o życiu cietrzewi na torfowiskach. Dla nieco młodszych zwiedzających mała niespodzianka. Film animowany o przygodach małego, niesfornego cietrzewia Teta i jego przyjaciółki rosiczki Rosy.

Projekcia filmu „Príbeh o tetrovoch” alebo „Tet a Rosa. Rašeliniskové dobrodružstvá”

Pohodlne sa posadte a pozrite si krátky dokumentárno-prírodopisny film o živote tetrov na rašeliniskach. Pre mladších návštěvníkov máme malé prekvapenie. Kreslený film o dobrodružstvách malého nezdobnika tetrova Tet a jeho kamarátky rosičky Rosy.

Film "A story of black grouses" or "Tet & Rosa. Peatland Adventures"

Sit comfortably and see a short documentary film about the life of black grouses on the peatland. We have a nice little surprise for younger visitors – an animated film about the adventures of a little naughty black grouse Tet and his friend Rosa, the sundew.

Ukončili ste prehliadku multimedialnej výstavy. Stali ste skutočným znalcom flóry a fauny rašelinisk a statčom ochrancom tetrov. Nezabudnite na to, čo ste sa dozvedeli na výstave. Porozprávajte o všetkom vašim rodičom, súrodencom, kamarátom a kamarátom. A teraz už nečakajte – navštívte skutočné rašeliniská. Na bicykli, pešo, s rodinou, so svojou triedrou sa vyberte na prechádzku po rašeliniskách. Čaká tam na vás oveľa viac zážitkov a neobyčajných miest, napr. obnovený výše staročný vagónik úzkorozchodnej železnice v Závode na rúžu rašelin v Čiernom Dunaji. Nezabudnite navštíviť Oravský hrad a multimedialnú výstavu o rašeliniskach na Orave v historickej budove bývalej farby, ktorá sa nachádza na hlavnom hradnom nádvori.

This is the end of your visit to the multimedia exposition. You have become a genuine expert in peatland flora and fauna and a brave defender of black grouses. Remember what you have learned at the exposition. Tell your parents, siblings, friends and colleagues all about it. Don't wait – go now and visit the real peatland. Tour the peatland by bike, on foot, with your family, school friends. You will see more attractions and extraordinary places, such as a narrow-gauge carriage of more than a hundred years' old, now restored, at the Peat Production Plant in Čierny Dunajec. A visit to the Oravský hrad Castle and the multimedia exposition of Orava peatland in the heritage building of a former parsonage in the castle's main courtyard is a must too!

Zapraszamy do odkrywania unikatowego świata torfowisk!

Pozývame vás na objavovanie unikátneho sveta rašelinísk!

You are welcome to discover the unique world of peatland!

bilety
vstupenky
tickets

rezerwacje
rezervácie
bookings

Gmina Czarny Dunajec
ul. Józefa Piłsudskiego 2
34-470 Czarny Dunajec
www.czarny-dunajec.pl

Centrum Promocji i Ochrony Torfowisk w Chochołowie 34-513 Chochołów 40

www.muzeumplsk.eu

telefon
telefón
phone number

e-mail
e-mail
e-mail

Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava
027 41 Oravský Podzámok
www.oravskemuzeum.sk

Centrum Promocji i Ochrony Torfowisk w Chochołowie, które powstało w zabytkowym drewnianym budynku dawnego ośrodka zdrowia, to pierwsza w pełni interaktywna, multimedialna ekspozycja przyrodnicza, która pozwala poznać unikalny świat fauny i flory Torfowisk Orawsko-Nowotarskich. Na odkrywców przyrody czeka mnóstwo atrakcji: interaktywne mikroskopy, wielki model rosiczki, cietrzew jako przewodnik, animowane mapy, symulatory powodzi, profil torfowisk, filmy. A to tylko niektóre atrakcje, które pozwalają poznawać torfowiska wszystkimi zmysłami.

Centrum propagácie a ochrany rašelinísk v Chochołove, ktoré bolo založené v historickej drevenej budove dávneho zdravotného strediska, je prvou plne interaktívnu, multimediálnu prírodropisnou expozíciou, ktorá dovoľuje spoznať unikátny svet fauny a flóry Oravsko-Nowotarských rašelinísk. Na bádateľov prírody čaká veľa atrakcií: interaktívne mikroskopy, veľký model rosičky, tetrov ako sprievodca, animované mapy, simulátory povodní, rašeliníny profil, filmy. Sú to iba niektoré atrakcie umožňujúce sponzorovať rašeliniská všetkými zmyslami.

The Peatland Promotion and Protection Centre in Chochołów, which has been set up in a heritage wooden building of a former health care centre, is the first fully interactive, multimedia natural exposition where you can experience, the unique world of the fauna and flora of the Orava - Nowy Targ Basin peatland. There are lots of attractions awaiting nature explorers there: interactive microscopes, a big sundew model, a black grouse as a guide, animated maps, flood simulators, a peat profile, and films. And these are only some of the attractions which help you learn about peatland with all your senses.

Centrum Promocji i Ochrony Torfowisk w Chochołowie zostało zrealizowane w ramach projektu pt. „Torfowiska wysokie – europejski unikat polsko-słowackiego pogranicza”, współfinansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020

Centrum propagácie a ochrany rašelinísk v Chochołove bolo realizované v rámci projektu s názvom „Rašeliniská vrchovisko – európsky unikát polsko-slovenského pohoria“ – spolufinancovaný Európskou úniou z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Programu Interreg V-A Poľsko – Slovensko 2014 – 2020

The Peatland Promotion and Protection Centre has been established under the project entitled "Raised Bogs - a Unique European Area on the Polish-Slovak Borderland", co-financed by the European Union from the European Regional Development Fund under the Interreg V-A Poland-Slovakia 2014-2020 Programme.

Projekt jest finalistą europejskiego konkursu RegioStars 2018 na najbardziej oryginalny i innowacyjny projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej

Projekt je finalista európskej súťaže RegioStars 2018 na najoriģinálnejší a najnovináčnejší projekt financovaný z prostriedkov Európskej únie

The project is a finalist of the European call for projects RegioStars 2018 for the most original and innovative project financed from European Union funds.

Interreg
Polska-Słowacja

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

UNIA EUROPEJSKA

GMINA
CZARNY DUNAJEC

ORAVSKÉ MÚZEUM
P. O. Hviezdoslava
v Dolnom Kubine

Egzemplarz bezpłatny

Wystarczająca odpowiedzialność za zawartość niniejszej publikacji ponoszą jej autorzy i nie może być ona utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Unii Europejskiej

Výtlačok zdarma

Výhradnú zodpovednosť za obsah tejto publikácie nesú jej autori a nedá sa stotožniť s oficiálnym stanoviskom Európskej únie.

Free copy

The parties solely responsible for the contents of this publication are its authors and it is not to be identified with an official position of the European Union.